

Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

**Samenwerkingschool
Emmaus
Leenkamp 15
2264KW Leidschendam**

Inhoud

Inleiding	2
Hoofdstuk 1 Huiselijk Geweld en Kindermishandeling	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Meldcode	3
1.3 Signaleren	4
1.4 Uitleg bij de stappen van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling	6
Stap 1 In kaart brengen van signalen	6
Stap 2 Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld	6
Stap 3 Gesprek met de cliënt	7
Stap 4 Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling	8
Stap 5 Beslissen: zelf hulp organiseren of melden	8
1.5 Verder advies voor de Emmaus	9
Hoofdstuk 2 Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling	10
2.1 Meldcode voor Samenwerkingsschool Emmaus	10
2.2 Stappenplan bij signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling voor Samenwerkingsschool Emmaüs	11
2.3 Verantwoordelijkheden van Samenwerkingsschool Emmaus voor het scheppen van een randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat	12
Literatuurlijst	15
Bijlagen	16
Bijlage 1 Gevolgen van het aanschouwen van geweld voor kinderen van verschillende leeftijden	17
Bijlage 2 Signalen bij kindermishandeling	18

Inleiding

In het kader van een groot Schoolveiligheidsplan voor onze Samenwerkingschool Emmaüs is hierbij ook een Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling geschreven

Hoofdstuk 1 Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

1.1 Inleiding

Thuis moet voor ieder kind een veilige haven zijn: een plek waar het kind rust vindt, waar het zich beschermt en geborgen voelt. Helaas is dit niet altijd het geval. Hoeveel kinderen in Nederland per jaar getuige zijn van huiselijk geweld of slachtoffer zijn van kindermishandeling is niet precies te zeggen. Dit komt omdat veel gevallen onbekend zijn. Maar naar schatting zijn in Nederland jaarlijks 100.000 kinderen als getuigen in aanraking gekomen met huiselijk geweld (Geurts & Bakker, 2007). En waarschijnlijk worden er 350.000 kinderen mishandeld per jaar (Doeven, 2008). Twee derde van de mishandelde kinderen die hulp krijgen is op dat moment al langer dan een jaar mishandeld (Hoefnagels, 2001).

Uit onderzoek van Doeven, in opdracht van het Ministerie van Jeugd en Gezin (2008) blijkt dat veel scholen achter blijven met het implementeren van een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. En van de scholen die over een meldcode bezitten, weet 4 van de 10 leerkrachten hier niets van. Verder blijkt dat van alle meldingen die bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling gedaan worden, 7% van het onderwijs vandaan komt. Denkend dat bijna alle kinderen die getuigen zijn van huiselijk geweld of die mishandeld worden naar school gaan, is dit een teleurstellende uitkomst!

1.2 Meldcode

In het najaar van 2008 kondigden staatssecretaris Bussenmaker van VWS en de ministers Hirsch Ballin van Justitie en Rouvoet van Jeugd en Gezin een wetsvoorstel aan waarin aan organisaties en zelfstandige beroepsbeoefenaren, in het kader van kwaliteitszorg, de plicht wordt opgelegd om een meldcode te hanteren voor huiselijk geweld en kindermishandeling. De verplichting zal gaan gelden voor organisaties en zelfstandige beroepskrachten in de (jeugd)gezondheidszorg, het onderwijs, de kinderopvang, de jeugdzorg en de maatschappelijke ondersteuning en eveneens voor politie en justitie (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2009). Er wordt naar gestreefd dat het gebruik van de meldcode per wet verplicht wordt. In 2011 treedt de wet naar verwachting in werking (Ministerie van VWS, 2010).

Het doel van de meldcode is om beroepskrachten te ondersteunen in de omgang met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit gebeurt in de vorm van een stappenplan. Er zijn in de loop der jaren al verschillende protocollen en meldcodes ontwikkeld. Om meer transparantie te krijgen binnen de verschillende beroepsgroepen is gekozen om een landelijke meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling op te stellen. Om de werkwijze betrouwbaar te laten blijven in het veld, is zo veel mogelijk geprobeerd aan te sluiten bij de bestaande codes en protocollen.

Voordat er verder uitleg wordt gegeven over de stappen van de meldcode is het goed om een omschrijving te geven van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Onder huiselijk geweld wordt verstaan: (dreigen met) geweld, op enigerlei locatie, door iemand uit de huiselijke kring, waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele of psychische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer, daaronder ook begrepen ouderenmishandeling en eengerelateerd geweld. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: (ex) partners, gezinsleden, familieleden en huisgenoten (Ministerie van VWS, 2009).

Onder kindermishandeling wordt verstaan: iedere vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouder of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel, daaronder ook begrepen gerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking (Ministerie van VWS, 2009).

Tijdens een Landelijk Congres Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (2009) zijn de volgende redenen genoemd waarom een meldcode kan helpen:

- De code wordt ingezet als ondersteuning van beroepskrachten;
- Er wordt gezorgd voor een veilig werk- en meldklimaat;
- Er voldoende instrumenten en scholing worden ontwikkeld;
- Geaccepteerd wordt dat geen enkel instrument alle geweld kan voorkomen en dat:
- Niet de code maar de beroepskracht het verschil maakt.

Hopelijk draagt de meldcode er toe bij dat leerkrachten eerder in actie komen wanneer het gaat om leerlingen die getuigen zijn van huiselijk geweld of mishandeld worden. Uit onderzoek naar aanleiding van mijn ER vorig jaar kwam o.a. dat 16 % van de leerkrachten die een vermoeden hebben dat een leerling getuige is van huiselijk geweld, hier niets mee doen (Boeljon, 2009).

1.3 Signaleren

De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling gaat ervan uit dat de stappen ingaan op het proces vanaf het moment dat er signalen zijn. Het signaleren is niet opgenomen als een stap binnen het stappenplan. Er wordt vanuit gegaan dat signaleren een grondhouding is van iedere leerkracht. Uit onderzoek (Ministerie van Jeugd en Gezin, 2008) blijkt echter dat in het onderwijs slechts 8 % gebruik wordt gemaakt van training of scholing in het omgaan met vermoedens van kindermishandeling. En omdat 7% van alle meldingen die binnen komen bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling vanuit het onderwijs komen, lijkt het erop dat leerkrachten toch moeite hebben met het zien van signalen wanneer kinderen getuige zijn van huiselijk geweld of zelf mishandeld worden. Hoe beter leerkrachten in staat zijn signalen op te vangen, des te eerder kinderen de nodige hulp kunnen krijgen. Daarom is het belangrijk dat deze paragraaf aandacht besteed aan het signaleren. Bijlage 1 geeft een overzicht van wat gevolgen van het getuigen zijn van huiselijk geweld voor kinderen van verschillende leeftijden kunnen zijn. Het aanschouwen van huiselijk geweld is ook een vorm van kindermishandeling. Bijlage 2 geeft een overzicht van signalen van kindermishandeling. Bij beide overzichten moet gemeld worden dat enige voorzichtigheid geboden is. Het opmerken van een of twee signalen hoeft niet gelijk te wijzen op mishandeling. Er kunnen mogelijk ook anderen oorzaken genoemd worden voor de signalen. Welke oorzaak ook achter signalen mag zitten, het is altijd goed om ze op te merken.

Bijlage 1 is verdeeld in externaliserende reacties, internaliserende reacties, omgangsproblemen, schoolproblemen en somatische klachten. Op zich kunnen de signalen uit bijlage 2 hier ook onder vallen. Daarom wordt bijlage 1 hier verder uitgediept en aangevuld met informatie uit bijlage 2.

- Externaliserende reacties

Dit 'acting-out' gedrag doet zich vooral voor in de buitenwereld, zoals op school of in de buurt. Het externaliserende gedrag kan op verschillende manieren verklaard worden. Vanuit de sociale leertheorie zien we dat de nadruk ligt op de invloed van de sociale omgeving bij het aanleren van nieuw gedrag. Wanneer kinderen zien dat ouders geweld tegen elkaar gebruiken, zal het kind dit gedrag over kunnen nemen. Hierdoor kan het kind denken: blijkbaar is dit de manier waarop je met elkaar omgaat of de manier waarop je je zin krijgt.

Het kan ook het geval zijn dat de agressie een uiting is van negatieve gevoelens. Het kind kan vol gevoelens van onvermogen zitten, omdat het geen grip op de situatie heeft. Door middel van agressie kan het kind het gevoel van onmacht omzetten in een gevoel van macht. Even geen moment van pijn, verdriet en onmacht.

Wanneer het kind hyperactief en gewelddadig gedrag vertoont, is het mogelijk dat het ten onrechte de diagnose ADHD krijgt. Het gevolg ervan is dat er niets aan de daadwerkelijke reden van het externaliserende gedrag wordt gedaan. Het kan er zelf toe leiden dat het kind medicijnen krijgt om te proberen het gedrag te veranderen.

- Internaliserende reacties

Vaak is er sprake van weinig vertrouwen tussen ouders en kind wanneer geweld een grote rol speelt binnen het gezin. Het gemis aan vertrouwen en onduidelijkheden binnen het gezin kan negatieve gevolgen hebben voor de ontwikkeling van het kind. Het kind durft hierdoor minder te ondernemen waardoor het kind minder ervaringen op zal doen. De kans is groot dat het kind hierdoor angsten ontwikkelt: angst om alleen te zijn, angst om contact te maken met anderen. Het kind kan zich gaan terugtrekken in een fantasiewereld. Verder kan het kind een negatief zelfbeeld hebben of depressief raken. Reacties van internaliserend gedrag zijn: slaap- en concentratieproblemen, bedplassen en suïcidaal gedrag.

- Omgangproblemen

Doordat het kind thuis te maken heeft met veel geweld kan het zijn dat hij weinig sociale vaardigheden heeft geleerd. Hierdoor heeft het kind moeite contacten aan te gaan en in stand te houden. Ook is het mogelijk dat het kind ziet dat de eigen thuissituatie anders is dan bij andere kinderen. Het kind kan zich schamen voor de eigen thuissituatie en hierover zwijgen tegenover de buitenwereld. Dit beide werkt mee aan een sociaal isolement.

- Schoolproblemen

Volgens Wentzel (2003) kan de spraak, het taalgebruik en de verstandelijke ontwikkeling geremd worden doordat kinderen getuige zijn van huiselijk geweld. Tevens is de kans groot dat het kind vanuit thuis niet of nauwelijks wordt ondersteund bij het leren. Dit heeft negatieve effecten op de schoolprestaties.

- Somatische problemen

Voorbeelden hiervan zijn: hoofdpijn, buikpijn, slapeloosheid, blauwe plekken, littekens, niet zindelijk (vanaf 4 jaar), voeding- en eetproblemen.

1.4 Uitleg bij de stappen van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

Tijdens de uitleg bij de stappen van de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling zal specifiek worden ingegaan op het onderwijs. Wanneer een leerkracht signalen opvangt van huiselijk geweld en/of kindermishandeling, wijst het stappenplan de weg in welke stappen ondernomen moeten worden. Deze stappen staan in een bepaalde volgorde, deze volgorde is echter niet dwingend. Wel is van belang dat uiteindelijk alle stappen doorlopen zijn.

De uitleg van de stappen richt zich specifiek op basisschool de Emmaus. De meldcode, uitgewerkt in hoofdstuk 2, voor de school blijft zo dicht mogelijk bij de landelijke meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit om zo transparant mogelijk te blijven. Daarom is gekozen om de uitleg wel meer op de Emmaus te richten.

Stap 1 In kaart brengen van signalen

Tijdens de eerste stap is het belangrijk dat de leerkracht de signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling in kaart brengt. Deze signalen worden in de Zorgmanager genoteerd. Wanneer de leerkracht twijfelt over de vermoedens, en nog geen definitieve melding in de Zorgmanager wil maken, kan er altijd gekozen worden om een schaduw dossier aan te leggen. Overigens worden niet alleen de signalen in Esis genoteerd, maar ook gesprekken die over de signalen worden gevoerd, de stappen die worden gezet en het besluit dat wordt genomen.

Het is belangrijk om de gegevens zorgvuldig in Esis op te nemen. Dit houdt in dat er vooral feiten genoteerd moeten worden, de leerkracht probeert hier geen oordeling aan te koppelen. Wanneer er toch over een hypothese of veronderstelling gesproken wordt, moet dit specifiek vermeld worden. Wanneer later de hypothese of veronderstelling ontkracht of bevestigd wordt moet dit ook genoteerd worden. Wanneer er informatie van een andere bron gebruikt wordt, moet ook vermeld worden van wie de informatie afkomstig is.

Stap 2 Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld

Tijdens de tweede stap is het belangrijk om overleg over de signalen te hebben. Hierdoor kunnen de signalen die in kaart zijn nog beter geplaatst worden. Binnen de Emmaus kunnen leerkrachten bij verschillende collega's terecht, bijvoorbeeld bij:

- Directie: Joost Heemskerk, jheemskerk@emmaus.lucasonderwijs.nl
- Interne Begeleider: Wieneke Grootaarts, wgrootaarts@emmaus.lucasonderwijs.nl en Mirthe Kokshoorn, mkokshoorn@emmaus.lucasonderwijs.nl
- Schoolmaatschappelijk Werk: Margot de Bruijn
- De vertrouwenspersonen: Kees Welbedacht, kwelbedacht@emmaus.lucasonderwijs.nl; en Margreeth Slok, mslok@emmaus.lucasonderwijs.nl;
- Duo collega of een collega die je vertrouwt

Uiteindelijk worden de signalen altijd besproken met het zorgteam van de Emmaus.

Daarnaast kan advies gevraagd worden bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK):
Advies- en Meldpunt Kindermishandeling Haaglanden
Neherkade 3054
2521 VX Den Haag
telefoon: (070) 346 97 17

Ook het Steunpunt Huiselijk Geweld heeft een adviserende rol:

www.shginfo.nl of telefoonnummer: 0900 126 26 26 (5 cent per minuut).

Blijf niet zelf rondlopen met vermoedens!

Stap 3 Gesprek met de cliënt

Binnen het stappenplan is transparantie een belangrijk uitgangspunt, daarom wordt binnen stap 3 contact gezocht met de leerling en/of zijn/haar ouders/verzorgers. Het kan zijn dat door het gesprek de vermoedens worden weggenomen, en dan zijn de verdere stappen in het stappenplan niet nodig om te zetten. Worden de vermoedens niet weggenomen, dat worden de verdere stappen gezet.

Tijdens het gesprek is het voor de leerkracht belangrijk dat de leerkracht:

- het doel van het gesprek uitlegt;
- de signalen, de feiten die zijn vastgesteld en de waarnemingen die de leerkracht heeft gedaan, bespreekt;
- de leerling en/of de ouders/verzorgers uitnodigt om daarop te reageren;
- en pas na deze reactie zo nodig komt tot een interpretatie van wat hij/zij heeft gezien en gehoord en wat in reactie daarop verteld is.

De leerkracht beoordeelt zelf of het eerste gesprek met alleen de leerling of met de ouders/verzorgers zal zijn. Wanneer de leerkracht twijfelt, kan advies worden gevraagd aan collega's of het AMK. Wanneer de leerkracht een gesprek met de leerling aan gaat behoren ouders hiervan op de hoogte te zijn. Maar in verband met de veiligheid van de leerling, de leerkracht of die van anderen, kan ook worden besloten om toch een eerste gesprek met de leerling te voeren zonder dat de ouders hiervan van te voren worden geïnformeerd.

Ook vindt er een gesprek plaats over de signalen met de ouders/verzorgers. Ook wanneer de ouders/verzorgers zelf niet betrokken zijn bij het huiselijk geweld of de mishandeling is het van belang dat het gesprek plaatsvindt. Een leerkracht kan er van af zien om dit gesprek te voeren in verband met de veiligheid van het kind of die van anderen of wanneer er redenen zijn om aan te nemen dat het kind uit het oog verloren raakt.

Stap 4 Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling

Door middel van de eerste drie stappen heeft de leerkracht redelijk veel informatie op kunnen doen: de signalen die zijn vastgelegd in de Zorgmanager, het advies van collega's en/of het AMK en de uitkomsten van het gesprek. Nu is het de noodzaak om een weging te maken van de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling. Door middel van deze stap schat de leerkracht het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling in. Ook dit kan altijd in overleg met collega's of het AMK.

Stap 5 Beslissen: zelf hulp organiseren of melden

Na stap 4 komt er een besluit: zelf hulp organiseren of een melding doen. Het doel van deze stap is om het geweld te stoppen.

De leerkracht weegt samen met collega's en/of het AMK of de school zelf hulp kan bieden. Het kan zijn dat gesprekken op school al voor veel oplossingen kan zorgen. Hierbij is het noodzakelijk om de effecten van de georganiseerde hulp te blijven volgen. Mocht het zijn dat er bescherming is geboden tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling, dan is het niet nodig om een melding te doen. Wanneer blijkt dat het geweld toch niet is gestopt of het opnieuw oplaait, kan er alsnog een melding worden gedaan.

Wanneer de school niet in staat is voldoende bescherming te bieden, dan wordt er een melding gedaan zodat de signalen nader kunnen worden onderzocht en acties in gang kunnen worden gezet om de leerling voldoende te kunnen beschermen. Het AMK gaat in gesprek met de ouders/verzorgers en de beroepskrachten die met het kind te maken hebben. Vervolgens wordt bekeken wat er moet gebeuren. Vaak wordt vrijwillige hulp op gang gezet, maar het kan ook zijn dat het AMK besluit een melding te doen bij de Raad voor de Kinderbescherming en/of aangifte van mishandeling te doen bij de politie.

Wanneer school een melding doet moet het zo veel mogelijk feiten en gebeurtenissen die zijn waargenomen noemen. Wanneer er informatie van een andere bron gebruikt wordt, moet dit duidelijk in de melding genoemd worden. Als hoofdregel geldt dat de school, voordat de melding wordt gedaan, contact zoekt met de ouders/verzorgers van de leerling. In dit gesprek is het volgende belangrijk:

- er wordt duidelijk gemaakt dat er een melding gedaan wordt, wat de melding voor de leerling en ouders/verzorgers betekent en wat het doel is van de melding.
- er wordt om reactie gevraagd

Wanneer de ouders/verzorgers bezwaar maken, wordt er gekeken hoe er aan deze bezwaren tegemoet gekomen kan worden. Ook maakt school een afweging van de aangevoerde bezwaren tegen de noodzaak om de leerling of een ander tegen het geweld of de mishandeling te beschermen door een melding te doen. Op deze manier kan school toestemming krijgen van de ouders/verzorgers om een melding te doen. Bij een melding komt te staan of er wel of geen toestemming voor is gegeven.

Wanneer de leerling jonger dan 12 jaar is wordt het bovengenoemde gesprek alleen met de ouders/verzorgers gevoerd. Is de leerling tussen de 12 en 16 jaar, dan kan er gekozen worden dat de leerling bij het gesprek aanwezig is.

In het algemeen wordt aan het gezin bekend gemaakt wie de melding heeft gemaakt. Dit is een hoofdregel binnen artikel 55 van het Uitvoeringsbesluit Wet op de jeugdzorg.

Het doen van een melding betekent nog geen eindpunt. De school geeft aan het AMK door wat het kan doen om de leerling en mogelijk gezinsleden te beschermen en te ondersteunen. Binnen de grenzen van de school zal het voornamelijk neerkomen op ondersteunende taken.

1.5 Verder advies

Het is noodzakelijk dat alle leerkrachten op de Emmaüs bekend worden met de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit is van belang zodat de meldcode in de praktijk kan werken. Een eerste stap hierin is een presentatie op school over de code. Tevens moet er papieren exemplaar ter beschikking liggen. Ook kan de meldcode opgenomen worden als een digitaal exemplaar in de lerarenmap op de computer van iedere leerkracht.

Ook is het belangrijk dat leerkracht kennis hebben over signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld en kindermishandeling. Ook dit kan opgenomen worden binnen een presentatie. Maar het is ook belangrijk dat leerkrachten de mogelijkheid krijgen om deel te nemen aan workshops en/of informatiedagen wat dit onderwerp betreft.

Tot slot is het ook goed dat ouders/verzorgers op de hoogte zijn dat de school tot een meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling beschikt. Dit kan bekend gemaakt worden in een nieuwsbrief.

Hoofdstuk 2 Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling

2.1 Meldcode voor Samenwerkingschool Emmaüs

- dat SWS Emmaüs verantwoordelijk is voor een goede kwaliteit van de dienstverlening aan cliënten en dat deze verantwoordelijkheid zeker ook aan de orde is in geval van dienstverlening aan cliënten die (vermoedelijk) te maken hebben met huiselijk geweld of kindermishandeling;
- dat van beroepskrachten die werkzaam zijn bij SWS Emmaüs op basis van deze verantwoordelijkheid wordt verwacht dat zij in alle contacten met cliënten attent zijn op signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling en at zij effectief reageren op deze signalen;
- dat SWS Emmaüs een meldcode wenst vast te stellen zodat de beroepskrachten die binnen de school werkzaam zijn weten welke stappen van hen worden verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling;
- dat SWS Emmaüs in deze code ook vastlegt op welke wijze zij de beroepskrachten bij deze stappen ondersteunt;
- dat onder huiselijk geweld wordt verstaan: (dreigen met) geweld, op enigerlei locatie, door iemand uit de huiselijke kring, waarbij onder geweld wordt verstaan: de fysieke, seksuele of psychische aantasting van de persoonlijke integriteit van het slachtoffer, daaronder ook

begrepen ouderenmishandeling en eengerelateerd geweld. Tot de huiselijke kring van het slachtoffer behoren: (ex) partners, gezinsleden, familieleden en huisgenoten.

- dat onder kindermishandeling wordt verstaan: iedere vorm van een voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouder of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend, of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel, daaronder ook begrepen gerelateerd geweld en vrouwelijke genitale verminking;
- dat onder beroepskracht in deze code wordt verstaan: de beroepskracht die voor ss Emmaüs werkzaam is en die in dit verband cliënten van de school zorg, onderwijs, of een andere wijze van ondersteuning biedt;
- dat onder cliënt in deze code wordt verstaan: iedere persoon aan wie de beroepskracht zijn professionele diensten verleent.

In aanmerking nemende

- de Wet bescherming persoonsgegevens;
- de Wet op jeugdzorg;
- de Wet op maatschappelijke ondersteuning

Stelt de volgende Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling vast (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2009).

2.2 Stappenplan bij signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling voor Samenwerkingschool Emmaüs

Stappenplan bij signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling

1. In kaart brengen van signalen

- Breng de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontkrachten in kaart en leg deze vast. Gebruik hier de Zorgmanager voor, of eventueel een schaduw logboek.
Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.
- Beschrijf de signalen zo feitelijk mogelijk. Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan nadrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht.
- Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd.
- Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een bevoegde beroepskracht.
- Betreffen de signalen huiselijk geweld of kindermishandeling gepleegd door een beroepskracht, meld de signalen dan bij de directie. In dit geval is dit stappenplan niet van toepassing.

2. Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van het Advies- en Meldpunt

Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld

- Bespreek de signalen met een deskundige collega, te denken aan:
- Directie: Joost Heemskerk, jheemskerk@emmaus.lucasonderwijs.nl
- Interne Begeleider: Wieneke Grootaarts, wgrootaarts@emmaus.lucasonderwijs.nl en Mirthe Kokshoorn, mkokshoorn@emmaus.lucasonderwijs.nl
- Schoolmaatschappelijk Werk: Margot de Bruijn
- De vertrouwenspersonen: Kees Welbedacht, kwelbedacht@emmaus.lucasonderwijs.nl; en Margreeth Slok, mslok@emmaus.lucasonderwijs.nl;
- Duo collega of een collega die je vertrouwt
- Uiteindelijk worden de signalen altijd besproken met het zorgteam van onze school.
- Vraag zo nodig ook advies aan het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of aan het Steunpunt Huiselijk Geweld.

3. Gesprek met de cliënt

- Bespreek de signalen met de cliënt. Hebt u ondersteuning nodig bij het voorbereiden of het voeren van het gesprek, raadpleeg dan een deskundige collega (directie, Interne Begeleider, bouwcoördinator, Schoolmaatschappelijk Werk, duo collega, een collega die je vertrouwt) en/of het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld.
- Tijdens het gesprek zijn de volgende punten belangrijk:
 1. leg de cliënt het doel uit van het gesprek;
 2. beschrijf de feiten die u hebt vastgesteld en de waarnemingen die u hebt gedaan;
 3. nodig de cliënt uit om een reactie hierop te geven;
 4. kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen u hebt gezien, gehoord en waargenomen.
- Het doen van een melding zonder dat de signalen zijn besproken met de cliënt, is alleen mogelijk als: de veiligheid van de cliënt, die van u zelf, of die van een ander in het geding is of als u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de cliënt door dit gesprek het contact met u zal verbreken.

4. Weeg de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling

- Weeg op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de cliënt het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling.
- Weeg eveneens de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling.

5. Beslissen: zelf hulp organiseren of melden

- Meent u, op basis van uw afwegingen in stap 4, dat u uw cliënt en zijn gezien redelijkerwijs voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling kunt beschermen:
 - organiseer dan de noodzakelijke hulp;
 - volg de effecten van deze hulp;
 - doe alsnog een melding als er signalen zijn dat het huiselijk geweld of de kindermishandeling niet stopt of opnieuw begint.
- Melden en bespreken met de cliënt
Kunt u uw cliënt niet voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermen of twijfelt u er aan of u voldoende bescherming hiertegen kunt bieden:
 - meld uw vermoeden bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of bij het

Steunpunt Huiselijk Geweld;

- sluit bij uw melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan indien de informatie die u meldt (ook) van anderen afkomstig is;
- overleg bij uw melding met het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld wat u na de melding, binnen de grenzen van uw gebruikelijke werkzaamheden, zelf nog kunt doen om uw cliënt en zijn gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen.
- Bespreek uw melding vooraf met uw cliënt (vanaf 12 jaar) en of met de ouder (als de cliënt nog geen 16 jaar oud is).
 1. leg uit waarom u van plan bent een melding te gaan doen en wat het doel ervan is;
 2. vraag de cliënt uitdrukkelijk om een reactie;
 3. in geval van bezwaren van de cliënt, overleg op welke wijze u tegemoet kunt komen aan deze bezwaren;
 4. is het niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om uw cliënt of zijn gezinslid te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in uw afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de cliënt of zijn gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen;
 5. doe een melding indien naar uw oordeel de bescherming van de cliënt of zijn gezinslid de doorslag moet geven.
- Van contacten met de cliënt over de melding kunt afzien:
 - als de veiligheid van de cliënt, die van u zelf, of die van een ander in het geding is;
 - als u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de cliënt daardoor het contact met u zal verbreken.

(Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2009)

2.3 Verantwoordelijkheden van SWS Emmaüs voor het scheppen van een randvoorwaarden voor een veilig werk- en meldklimaat

Om het voor beroepskrachten mogelijk te maken om in een veilig werkklimaat huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en om de stappen van de meldcode te zetten, draagt de Emmaüs er zorg voor dat:

- binnen de organisatie en in de kring van cliënten bekendheid wordt gegeven aan het doel en de inhoud van de meldcode;
- regelmatig een aanbod wordt gedaan van trainingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering zodat beroepskrachten voldoende kennis en vaardigheden ontwikkelen en ook op peil houden voor het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en voor het zetten van de stappen van de code;
- er voldoende deskundigen beschikbaar zijn die de beroepskrachten kunnen ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van de code;
- de meldcode aansluit op de werkprocessen binnen de organisatie;

- de werking van de meldcode regelmatig wordt geëvalueerd en dat zo nodig acties in gang worden gezet om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;
- afspraken worden gemaakt over der wijze waarop de Emmaüs zijn beroepskrachten zal ondersteunen als zij door cliënten in of buiten rechte worden aangesproken op de wijze waarop zij de meldcode toepassen.

Literatuurlijst

- Boeljon, D. (2009). *Kinderen die getuigen zijn van huiselijk geweld in het basisonderwijs*. Praktijkonderzoek uitgevoerd in het kader van de Masteropleiding Special Educational Needs – specialisatie Gedragsproblemen bij het Seminarium voor Orthopedagogiek
- Doeven, I. (2008). *Meldcodes Kindermishandeling. Beschikking, waardering, gebruik en scholing*. Amsterdam: Veldkamp
- Geurts, E. & Bakker, H. (2007). *Kinderen in de keten. Meld- en hulptrajecten voor de getuigen van huiselijk geweld*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut / NJI
- Hoefnagels, C. (2001). *Met recht van spreken. Enkele theoretische en empirische bijdragen ten behoeve van de secundaire preventie van kindermishandeling*. Amsterdam: SWP
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2009). *Basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling*. Publicatienummer: DV-90487
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2010). *Brochures Basismodel Meldcode en Horen, Zien en Zwijgplicht*. Brief van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 10 april 2010
- Wentzel, W. (2003). *Huiselijk en seksueel geweld*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum

Websites:

www.amk-amsterdam.nl/apk

www.amk-nederland.nl

www.huiselijkgeweld.nl

www.shginfo.nl

Overig studiemateriaal:

Aantekeningen gemaakt tijdens het Landelijk Congres Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, 2009

Bijlagen

Bijlage 1 Gevolgen van het aanschouwen van geweld voor kinderen van verschillende leeftijden

Gevolgen voor baby's	Gevolgen voor peuters en kleuters	Gevolgen voor schoolgaande kinderen	Gevolgen voor adolescenten
<ul style="list-style-type: none"> • Slechte lichamelijke gezondheid • Veel ziek • Slecht slapen • Excessief huilen of schreeuwen • Gebrekkige emotionele ontwikkeling • Angst voor harde geluiden en stemmen • Gestagneerde ontwikkeling van nieuws-gierigheid • Angst om alleen te zijn / in de steek gelaten te worden 	<ul style="list-style-type: none"> • Weinig zelfvertrouwen • Scheidingsangst, terugtrekken, passiviteit • Hechtingsstoornissen • Sociale problemen • Agressie: slaan en bijten • Problemen met zindelijkheid en taalbeheersing • Stotteren • Kleuters: zichzelf beschuldigen • Hoofdpijn, buikpijn, slapeloosheid 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Externaliserende reacties</i> Agressie tegen omgeving, wreedheid ten opzichte van dieren, vernielzuchtig, verzet tegen gezag • <i>Internaliserende reacties</i> Angst, terugtrekken, zichzelf beschuldigen, negatief zelfbeeld, verdriet, verlegenheid, depressiviteit • <i>Omgangsproblemen</i> Sociaal isolement, ontbreken of tekort aan sociale vaardigheden, gebrekkig invoelingsvermogen of overgevoelig, gering probleemoplossend vermogen • <i>Schoolproblemen</i> Moeilijkheden met schoolwerk of juist overcompenseren, concentratieproblemen, weglopen van school, verzuim • <i>Somatische klachten</i> Hoofdpijn, buikpijn, slapeloosheid 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Externaliserende reacties</i> Agressie, alcohol- en drugsmisbruik, opstandigheid • <i>Internaliserende reacties</i> Angst, zichzelf beschuldigen, negatief zelfbeeld, verdriet, verlegenheid, depressiviteit, suicidaliteit • <i>Omgangsproblemen</i> Sociaal isolement door schaamte voor de thuissituatie, problemen met vertrouwen • <i>Schoolproblemen</i> Schooluitval, concentratieproblemen, overcompenseren • <i>Somatische problemen</i> Hoofdpijn, buikpijn, slapeloosheid

(Geurts & Bakker, 2007)

Bijlage 2 Signalen bij kindermishandeling

Lichamelijke signalen 0-12 jaar

- Onverklaarbare blauwe plekken, schaafwonden, kneuzingen, botbreuken
- Krab-, bijt- of brandwonden
- Littekens
- Slechte verzorging wat betreft kleding, hygiëne, voeding
- Onvoldoende geneeskundige/tandheelkundige zorg
- Achter in ontwikkeling (motoriek, spraak, taal, emotioneel, cognitief)
- Psychosomatische klachten: buikpijn, hoofdpijn, misselijk etc.
- Vermoeidheid, lusteloosheid
- Genitale of anale verwondingen
- Jeuk of infectie bij vagina of anus
- Opvallend vermageren of dikker worden
- Recidiverende urineweginfecties of problemen bij het plassen
- Niet zindelijk (vanaf 4 jaar)
- Afwijkende groei- of gewichtscurve
- Kind dat niet goed gedijt
- Kind komt steeds bij andere artsen/ziekenhuizen
- Houterige manier van bewegen (benen, bekken 'op slot')
- Pijn bij lopen en/of zitten
- Overdraagbare aandoening
- Slaapproblemen
- Voeding/eetproblemen

Bij het gebruik van deze informatie is voorzichtigheid geboden. Het opmerken van één of enkele signalen hoeft geen grond te zijn voor een vermoeden van kindermishandeling. Een andere oorzaak is ook mogelijk. Daarbij is de hiernaast gepresenteerde signalenlijst niet volledig. Ook andere signalen kunnen wijzen op kindermishandeling.

Sociaal-emotionele en gedragssignalen 0-12 jaar

- Extreem zenuwachtig, gespannen, angstig of boos
- Teruggetrokken gedrag
- In zichzelf gekeerd, depressief
- Passief, meegaand, apathisch, lusteloos
- Kind is bang voor de ouder
- Plotselinge verandering in gedrag
- Veel aandacht vragen op een vreemde manier
- Niet bij de leeftijd passende kennis, gedrag of omgang met seksualiteit
- Vastklampen of veel afstand houden
- Angst of schrikreacties bij onverwacht lichamenlijk contact
- Zelfverwondend gedrag
- Overijverig
- Jong of ouwelijk gedrag
- Stelen, brandstichting, vandalisme
- Altijd waakzaam
- (Angst voor) zwangerschap
- Lichaam stijf houden bij optillen
- Angstig bij het verschonen
- Extreem verantwoordelijkheidsgevoel
- Niet spelen met andere kinderen (vanaf 3 jaar)
- Afwijkend spel (ongebruikelijke thema's die kunnen wijzen op kindermishandeling)
- Snel straf verwachten
- Gebruik van alcohol of drugs
- Agressieve reacties naar andere kinderen
- Geen interesse in speelgoed/spel

Bij het gebruik van deze informatie is voorzichtigheid geboden. Het opmerken van één of enkele signalen hoeft geen grond te zijn voor een vermoeden van kindermishandeling. Een andere oorzaak is ook mogelijk. Daarbij is de hiernaast gepresenteerde signalenlijst niet volledig. Ook andere signalen kunnen wijzen op kindermishandeling.

Typische onderwijssignalen

- Leerproblemen
- Taal- of spraakproblemen
- Plotselinge drastische terugval in schoolprestaties
- Faalangst
- Hoge frequentie schoolverzuim
- Altijd heel vroeg op school zijn en na schooltijd op school(plein) blijven
- Regelmatig te laat op school komen
- Geheugen- of concentratieproblemen
- Geen of weinig belangstelling van de ouders voor (de schoolprestaties van) het kind
- Angstig bij het omkleden (bv. gym, zwemmen)
- Afwijkend gedrag wanneer de ouders het kind van school halen
- Kind wordt onverwacht uitgeschreven zonder afscheid
- Onverzorgd naar school
- Zonder ontbijt naar school/ geen lunchpakket
- Ouders nemen schooladviezen niet over
- Te hoge druk op schoolprestatie

Signalen gezin

- Onveilige behuizing
- Onhygiënische leefruimte
- Sociaal geïsoleerd
- Kind gedraagt zich anders als de ouders in de buurt zijn
- Gezin verhuist vaak
- Gezin wisselt vaak van huisarts, specialist of ziekenhuis
- Relatieproblemen van ouders
- Lichamelijk/ geestelijk straffen is gangbaar
- Gezin kampt met diverse problemen
- Regelmatig wisselende samenstelling van gezin
- Sociaal-economische problemen: werkloosheid, uitkering, migratie
- Veel ziekte in het gezin
- Geweld tussen gezinsleden

Bij het gebruik van deze informatie is voorzichtigheid geboden. Het opmerken van één of enkele signalen hoeft geen grond te zijn voor een vermoeden van kindermishandeling. Een andere oorzaak is ook mogelijk. Daarbij is de hiernaast gepresenteerde signalenlijst niet volledig. Ook andere signalen kunnen wijzen op kindermishandeling.

Signalen van ouder

- Ouder schreeuwt naar een kind of scheldt het kind uit
- Ouder troost kind niet bij huilen
- Ouder reageert niet of nauwelijks op het kind
- Ouder komt afspraken niet na
- Ouder heeft irreële verwachtingen van het kind
- Ouder heeft ervaring met geweld uit eigen verleden
- Ouder staat er alleen voor en heeft weinig steun uit de omgeving
- Ouder weigert benodigde medische/geestelijke hulp voor kind
- Ouder heeft psychiatrische/psychische problematiek
- Ouder gedraagt zichzelf nog als kind
- Ouder heeft cognitieve beperkingen
- Ouder vertoont negatief en dwingend gedrag
- Ouder belast kind met volwassen zorgen of problemen

(www.amk-amsterdam.nl/apk)